

מסורת הש"ס

(א) גי' רש"י, (ב) לקמן דף כב., (ג) קדושין ג': וסס נממן, (ד) פסחים דף מו, חולין דף קכג., (ה) ספרי פ' ואחמק מנלה ח': יט., (ו) ס"א דברי ר' יהודה, (ז) לעיל יב., (ח) תרומות פ"א מ"ב, (ט) י"א ר"י, (י) מגילה י"ז., (יז) ג"ל דמגילת, (יח) מגילה דף יט': כל הענין, (יט) שיר לנביא, (כ) ל"ל עד מית עד כפילה.

הגהות הב"ח

(א) נב' דמהדר אמיא בעידן צלוצא ונתי מיל וכו' פחות ממיל חורין מא"מ, ורי"צ ס"א אינו ולשון הסלפס הוא: (ב) שם דמנן הקורא וכו' לאזני יא" ר' יוסי אומר כח"ל ותיבת דברי רבי יהודה נמחק וכן בסמוך: (ג) שם דוממאי דר' יוסי: (ד) תוס' ד"ה דילנא וכו' רישא נמי ר' יהודה ספ"ד והאמר נמחק: (ה) ת"ח להודיען וכו' ופשיטא ללכתלה שרי ומהיכל מתי:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמאן בר' ונדלא תוהיר, ט' מוס' שנת אי ע"ה ד"ה כגון רשבי':

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב., פשיטא ליה מדאיידי ר"י בסיפא דת"ק דרישא נמי ר"י.

רב ניסים גאון

אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה. ידוע כי הפרסה ארבעת מילין ובמסכת פסחים בפ' אלו עוברין בפסח (דף פח) אמרינן אמר ר' אבהו אמר ריש לקיש לגביל ולתפלה ולנטיילת ידים ד' מילין ואיתמר עלה אמר ר' יוסי ברי חנינא לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפי' מיל אינו חזור אמר רב אחא בר יעקב ומינה מיל הוא דאינו חזור. הא פחות ממיל חזור ודכוותה בשחיטת חולין בפרק העור והדורסב (דף קנב) ופזו העיקר אמרי' הכא אבל לתפלה מהדר ועד כמה עד פרסה ובמס' מגילה (דף כז) אמרי' שעורא דמיל כמה הוי כמהמתן לטבריא ובפ' אלו עוברין בפסח (דף פח) נמי שיעורא דמיל כמה הוי כממגדל גנייא לטבריא:

יפנה. לנקביו: **דנסיב ארנך ננקיו**. משמע ארנך כל הגוף ולא כתיב ארנך כפי לדרכה אחא לומר שמעלה עליו שכר רחילת כפיו כאלו טבל כל גופו: **קסמים**. קיסס: **לק"ש**. צעידנא דק"ש שומנה קבוע פן יעבור הזמן אבל לתפלה דכל היום זמנה הוא נריך למהדר אמיא: **ברתני'** **ולא דקדק**

באופיוסה. לפרשן יפה צשפתיו:

גב' סרסי ש"מ. כי דרשת נמי שמע בכל לשון שאתה שומע ש"מ נמי

דנריך להשמיע לאזנו: **לא יפרוס**. לפי שאינו שומע הצרכה שהוא מצרך עליה: **מאן סנא כו' לא יא**. אפי' צדיעצד ה"מ כו': **צרכה דרבנן היא**. דלמור רבנן (פסחים ד' ז:) כל המנזות כולן מצרך עליהן עובר לעשייתן: **וממאי דר' יוסי היא**. קס"ד האי דמוקמי לה כר' יוסי משום דסבירא לן דר' יהודה לכתחלה נמי מכשיר: **דלמא ר' יהודה היא וק"ש נמי דיעצד אין לכתחלה לא ה"ג**. ולי"ג אפילו: **משום ר' יוסי**. להודיען כמו דלפ"י דיעצד נמי לא יא: **כלכו**.

שלא השמיע לאזנו: **ואי ר' יוסי דיעצד נמי לא**. דהא צהמ"ו דלוריייתא היא ואכלת ושצעת וצרכת (דברים ח): **אלא מאי ר' יהודה**. וק"ש דיעצד אין לכתחלה לא והא דתרומה וצרכת המזון דר' יהודה: **אלא רבי יהודה לכתחלה קאמר**. והא דרבי יהודה צריה דר' שמעון בן פוי ר' יהודה היא ותרומה ר' יוסי היא ומודה הוא בצרכות דרבנן דיעצד שפיר דמי והא דצרכת המזון ר' יהודה היא משמיה דרביה ר' אלעזר בן עזריה דלומר נריך שישמיע לאזנו וכל נריך לכתחלה משמע הא דיעצד שפיר דמי: **אחר כוונת הלכ כו'**. ואפי' לכתחלה נמי א"י: **השפא דאסיא להכי**. דלשמעת לן פלוגתא דר"מ: **אפילו סימא ר' יהודה**. דלמר צק"ש נמי יא" דיעצד אין לכתחלה לא והא דצרכת המזון ותרומה רבי יהודה היא ודקא קשיא לן דר' יהודה צריה דר"ש בן פוי מני ר"מ היא דמכשר לכתחלה: **מאן סנא חרש דיעצד נמי לא**. דקתני גבי שוטה: **לא יא**. דיעצד הוא: **וממאי**. דחזן מחרש דקאמר דיעצד הוא ורבי יוסי היא דפסלי דיעצד: **ט' ולכתחלה הוא דלא סא דיעצד שפיר דמי**. וזהא איכא למימר דלפילו ר' יהודה מודה דלא שמעינן דפליג צק"ש אלא דיעצד: **מדסיפא**

היה קורא פרק שני ברכות

טו.

אמאן דמהדר אמיא בעידן ק"ש. ויש ספרים דגרסי הני מילי לק"ש אבל לתפלה לא דקאמר רשב"ל (פסחים מו.) לגביל ולתפלה ד' מילין ונראה דלא גרסינן ליה דהוא הדין לענין ללותא נמי מטעם שלא יעבור זמן תפלה דמאי שנא ק"ש מתפלה וגם יש לקמן פרק מי שמתו (ד' כב.) בטלוה לנטילותא דכרצ חסדא דלייט אמאן דמהדר אמיא צעידן ללותא * ומדלא הזכיר שם ק"ש משמע דצכל ענין מותר והסיא דרשב"ל דלמר ולתפלה ד' מילין פירש רש"י להתפלל שם צמנין: **די"רמא** ר' יהודה היא. וא"ת והלא אין מזכר ר' יהודה צרישא. וי"ל דפשיטא מדסיפא ר' יהודה רישא נמי ר' יהודה: (י) ופליגי צמילתא דר' יהודה:

להודיעך כחו דרבי יוסי. וא"ת לשמעין כמו דרבי יהודה דכח דהתירא עדיף. וי"ל כיון דרבי יהודה לא דריש השמע לאונך אין כאן שום חדוש ופשיטא ללכתחלה (ט) ומהיכל תימי לאוסרו אי שרי דיעצד הוא הדין לכתחלה: **אי ר' יוסי דיעבד נמי לא**. וא"ת לעולם אימא לך רבי יוסי היא וצרכת המזון שאני דלא כתיב ציה שמע דבשלמא תרומה דלעיל ומגילה דלקמן שהן מדרבנן יש לדמוות לק"ש שמקנו שררך שישמע לאזנו כמו צק"ש ומקנו ממש שלא יא כמו צק"ש אבל צצהמ"ו שהיא מדלוריייתא כיון דלא כתיב ציה שמע למא יש לנו לתקן שלא יא אס לא השמיע לאזנו כיון דמה"ת יא. וי"ל כיון שמקנו שררך להשמיע לאזנו כמו צק"ש הואיל ומדרבנן מיהא נריך להשמיע אין לחלק בין ק"ש ובין צהמ"ו דלפילו צדיעצד אית לן למימר שלא יא: **ןרבי יהודה מבשר בקמן**.

וא"ת צאזח קטן מיירי אי צקטן שלא הגיע לחנוך הא אמרינן צפרק ראוהו צית דין (ר"ה ד' נט.) שכל שאינו מחוייב בצצר אינו מו"א אט דברים וכו"ט דר' יהודה דמכשיר ואי צהגיע לחנוך מאי טעמיהו דרבנן דלסרי הרי קריאת מגילה דרבנן ואמרנ' קטן שהגיע לחנוך מדרבנן כגדול ופוטרי דרבנן כדלמר לקמן צפ' מי שמתו (ד' כ:) דקטן מו"א איזי שלא אכל אלא כזית דהיינו דרבנן. וי"ל שאני צרכת המזון שהיא חומרא יתיירא יותר מדלוריייתא וצקל נפטרים ממנה כדלמרנ' לקמן (סס) והס החמירו על עגמס או צכזית או צכצילה א"י התס ליכא צקטן אלא חד דרבנן דמיירי שהקטן אכל כדי שציעה ללך אחי דרבנן ומו"א דרבנן אבל הכא דגבי קטן איכא תרמי דרבנן דהמגילה דרבנן והקטן דרבנן אינו יכול להו"א היכא דליכא אלא חד דרבנן: **דילמא**

אחר כונת הלכ הן הן הדברים השתא דאתית להכי אפילו רבי יהודה כרביה סבירא ליה ולא קשיא הא רבי מאיר הא רבי יהודה. תנן **הכל כשרים לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקמן ורבי יהודה מכשיר בקטן מאן תנא חרש דיעבד נמי לא אמר רב מתנה רבי יוסי היא דתנן הקורא את שמוע ורבי יהודה מכשיר בקטן מאן תנא חרש דיעבד נמי לא יצא **ט' ממאי דרבי יוסי היא ודיעבד נמי לא דילמא****

עין משפט ור מוצה

בד א טור ושו"ע אר"ח סימן צ סעיף ו:
בה ב ג מ"י פ"ג מהל' ק"ש הלכה א' ופ"ד מהלכות תפלה הלכה ב ג סמג עשין יח טו"ש"ע אר"ח סימן ד סעיף כב וסימן צב סעיף ד ה ו וסימן רלג סעיף ב:

בו ד מ"י פ"צ מהלכות ק"ש הלכה ח סמג עשין יח טור ושו"ע אר"ח סימן כב סעיף ג:

בו ה מ"י וסמג שם טו"ש"ע שם סעיף ב:

בח ו מ"י שם הלכה יא (סמג שם) טו"ש"ע

אר"ח סימן סד סעיף א:

ז נמי"ח שם הל' יג יד טו"ש"ע שם סעי' ב ג ד ז:

בח ח מ"י פ"ד מהלכות תרומות הלכה ד:

ט מ"י פ"א מהל' צרכות הל' ז טו"ש"ע אר"ח פ"ה קפה סעי' ב:

י מ"י פ"א מהלכות מגילה הלכה ב סמג עשין דרבנן ד טור שו"ע אר"ח סי' מרעט סעיף ב:

תורה אור השלם

1. ארנך בנקיון כפי ואסבקה את מזבחך יי: תהלים כו ו
2. שמע ישראל יי אלוהינו דברים ו ד

מוסף רש"י

צורבא מרבנן. כחור חריף כמו ציני דלנין, צמסכת צלה (י.) תלמוד חסס זקן לא קרי צורבא אלא הסא מצנן קרי ליה ותענית ד.ד. ומינה מיל הוא דאינו חזור. מהא דלמר צדיאז אפילו מיל אינו חזור, דוקא מיל קאמר, הא פחות ממיל חזר (פסחים מו.).

עין משפט
נר מצוה

טו:

דִּילְמָא ר' יהודה וחסורי מחסרא וכו'. תימה דאין זה נשום מקום דקאמר חסורי מחסרא ולאוקמי אליבא דחד תנא ועוד לוקמיה כר' יוסי וכלא חסורי מחסרא. וי"ל משום דלקמן פסקינן כר' יהודה^א לך ניהא לאוקמיה אליבא דר' יהודה: **אבל בשאר מצות יצא.** ואי"ת

הא לעיל אמר דשאר מצות

ילפינן מק"ש כגון תרומה ומגילה וזכרת המזון. וי"ל דרז יוסף פליג אסוגיא דלעיל: **בין הדבקים.** רצ"ה

אלפס מוסיף כגון וזרה אף דאס לא יתן ריוח אז נראה כמו ומרץ וכן מוסיף ורואיתם אותו וזכרתם את ועשיתם את שצריך ליתן ריוח בין מ"ס שצסוף מיצה לאל"ף שצתחלת מיצה אשחרי וכן [א] צריך להחמי זי"ן של מזכרו שלא ישמע שז"ן למען שיהיה לנו שער מצות ואין לנו לעשו' על מנח לקבל פרס: אהל"ס

תורה אור השלם

- וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא וַיְהַבֶּהֱמוּ הַמַּלְאָכִים אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִשָּׁבָה וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הֵימָּן הָיָה נְהִייתָ לְעַם יְלֵי אֲלִיָּהוּ:

- דברים כו ט לַעֲלֹקָה שְׁתֵּי בָנוּת הַבַּיִת שְׁלֹשׁ הַנָּהָל לֹא תִשְׁבַּעְנָה אַרְבַּע לֹא אֲמָרוּ הוּא: שְׁאוּל וְעֶזְרָא רָחֵם אֱלֹהֵינוּ לֹא שְׁבַעְנָה מִיָּם וְאֶשׁ לֹא אֲמָרָה הוּא: מְשִׁילֵי ל טו-טז
- וּבְהִבָּחֵם עַל מִקְוֹת בִּימָרָה וּבִשְׁעָרָיָהוּ:

- דברים יו ט וּבְתַבֵּא אֶת הָאֵלֶּה הָאֵלֶּה הַזֶּה: בְּסֵפֶר וּמִזָּה אֶל מִי הַקְרִיב: בְּמִדְבַר ה' כג
- בְּפֶרֶשׁ שְׁדֵי מַלְכִּים קָה תִּשְׁלַח בְּצִלְמוֹן:

תהלים סח טו

רבינו חננאל

תני רב עובדיה קמיה דרבא ולמודת שיהא למודך תם שיתן ריוח בין הדבקים. ואע"ג דאם לא נתן ריוח בין הדבקים הללו יצא, דהא תנן קרא ולא דקדק באותיותיה יצא. מיהו ערוף טפי המדקדק, דהא אמר עלה מאן דקארי קרית שמע באותיותיה מצננין לו גיהנם. דא מילתא גמרא היא וקרא סימנא בעלמא הוא. פי', אפי' רשע שנחתיב ירידה בגיהנם אם יש בידו וכות זו שהיה קורא את שמע באותיותיה, מצננין לו אור גיהנם ומורחין לו (מו)שרי השריפה. וזכורין את שמע. קימא לן כר' יהודה דאמר לא שהיו כורכין שמע ישאל עם ואבהת את יי"י אלא לעולם מפסיקין הוי, [אלא שלא היו] אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ומאי כורכין דקתני דלא היו מפסיקין דבר אחר בין שמע לואבהת את יי"י. ואנן מאי טעמא אמרי ליה, כי הא דדריש ר' שמעון בן פוי וקרא יעקב אל בניו וגו', ולמד שביקש יעקב אבינו לגלות לבניו הקץ ונסתלקה השכינה הימנו, אמר דילמא חס ושלום פסול יש במיטות, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל וכיצחק שיצא ממנו עשו, והן פתחו כולם ואמרו שמע ישראל יי"י וגו', כיון ששמע להם כך פתח הוא ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, התקינו במקום שאין בו מינים אומרים בחשאי, ובמקום שיש בו מינים אומרים אותו בקול רם.

היה קורא פרק שני ברכות

מדסיפא ר' יהודה. דקמני ר' יהודה מכשיר בקטן: **ודילמא כולה** ר' יהודה היא **וחסורי מחסרא והכי קטני הכל כשרין לקרום אם המגילה חוץ מחש"ו**. והא כדאיתא והא כדאיתא: **זר"א**. דקטן לכתחלה לא בקטן שלא הגיע לחנוך אבל הגיע לחנוך אפי' לכתחלה שרי. הגיע

לחנוך מצות כגון בן תשע וכן עשר כדלמרינן ציומא פרק בתרא (ד' פג.) : **צמאי אוקימסא**. למתניתין דמגילה: **כר' יהודה**. ואשמעת לן דכי אמר ר' יהודה בק"ש יאל דיעבד קאמר ולא לכתחלה: **אלא הא דסני כו' פורס**. ואע"פ שהוא צריך לנכך ואין אזניו שומעות מני: **אלא מאי**. צעית למימר דר' יהודה היא דק"ש אפי' לכתחלה קאמר כי היכי דתיקו הא דר' יהודה צריה דר' שמעון בן פזי אליציה והאי דאפליגו דדיעבד להודיען כמו דר' יוסי: **אלא הא דסניא כו' מני: לעולם ר' יהודה (ה) אפי' לכתחלה מכשיר**. ודמגילה רבי יוסי היא ואפי' דיעבד מני פסיל והא דמורס לכתחלה ר' יהודה והא דזכרת המזון דרציה הוא דלמור ר' יהודה משום רבי אלעזר בן עזריה צריך להשמיע לאזניו והאי ליטנא לכתחלה משמע אבל דיעבד יאל: **השפא דאסיס להכי**. דאשמעתין הא פלוגתא דר"מ: **אפי' סימא ר' יהודה**. דלמור בק"ש יאל דיעבד אין לכתחלה לא ומתני' דמגילה לכתחלה היא דפסלה למרש ור' יהודה היא והא דזכרת המזון גמני ר' יהודה היא ודקא קשיא לך הא דר"י צריה דר' שמעון בן פזי מני ר"מ היא דמכשיר לכתחלה: **הלכה כר' יהודה**. דק"ש שלא השמיע לאזניו יאל: **הוה אמינא**. דר' יהודה לכתחלה מני למר והאי דאפליג דיעבד משום דרבי יוסי: **ואין לו פקנה**. אפילו דדיעבד: **נשאר מצוה**. ככל הזכרות: **ההוא**. הסכת ושמע דצדרי תורה כתיב כדלמרי' צפ' הירואה (לקמן ג.) כתמו עזמכס על דצרי מורה:

ולא דקדק. שמגמגס: **הלכה דנדבי שניהם להקל**. הלכה כר' יהודה דלא צעי שמיעה והלכה כר' יוסי דלא צעי דקדוק: **שאלו ועולר רחס**. פסוק הוא צספר משלי שלש הנה לא תשצנה: **רחס מכניס**. הזרע ומוציא הולד: **שאלו קצר: שמכניסין זו בקולי קולות**. של בני ומספד: **וכתבתס**. שמהא כתיבה תמה ושלמיה: **ואפילו לואוס**. שצפרסה כגון וקשרתס וכתבתס צריך לכתוב בתפילין ומחוות: **דלמור לך מני**. הא דאצטרך ליה קרא לרבות לואות לכתביה: **רבי יהודה היא**. דשמעינן גבי כתיבת פרשת סוטה משום דלא כתיב ציה וכתבתס אלא וכתב דלמור אלות אין לואות לא כגון והשציע אותה הכהן ולמור הכהן דתנן (סוטה ד' ז.) רבי יהודה אומר כל עזמו אינו כותב אלא יתן ה' אותך לאלה ולשצועה: **משום אלה** אהלים

הוא. דמשמע מיעוטא הא לא כתיב מיעוטא הוה משמע כולה מלתא מוכתב והכא דליכא מיעוטא למה ליה לרצויניהו מוכתבתס: **בין הדנקיס**. תצות המדובקות זו זו אס אינך מפרידן כשהתיצה השניה מתחלת צלות שהתיצה ששלפניה נגמרת הוא קורא אותן שתי אותיות צלות אחת אס אינו מתעסק ליתן ריוח צייניהן כדמפרש רצא: **נפרש שדי**. אס תפרש שדי ותצדיל תצות של מלכות שמים מלכים צה תשלג "צצלמן המורה אשר צה מלכים ימלוכו תשלג ותצנן לך את כל המות: אהל"ס

מסורת הש"ס

(א) [מגילה יט: י.] (ב) [ענינין מם. יומא סא: יבמות ט. גיטין מ. מיר מו: הוריות ת. ועי' גיטין טו., א] (ג) סנהדרין כב., (ד) [סוטה דף יז.,] (ה) [ע"פ בסוטה יטב.,] (ו) [הי"ד סס' שלא כקדקן ובשאלמות צפ' ואחשקן נמצאים בסדרן.,] (ז) [נצטרך ערך פרוש ביאר הענין באופן אחר ע"ש.,] (ח) [נכרז אלפס שלפניו ליתא אלא הך דיי"ן של מזכרו בשם הירושלמי אמנס ברא"ש וצבור סימן סא אימא כל זה ובתנא הכי' שכ"כ ה"ר יונה צספר הירואה ע"ש.,]

הגהות הב"ח

(א) הש"י ד"ה לעולם ר' יהודה היא ואפילו:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה בין כי וכן צריך סו. ג"כ יהוש':

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש הוסיף, ומתניא גמני מתני' סממא אליבד.

מוסף רש"י

הא כדאיתא והא כדאיתא. חס' לכתחלה וסוטה אפילו דיעבד (ומיניה יס.). אלא הא דתני כר' תורב. ואע"פ שהוא צריך לנכך ואין אזניו שומעות הכרסה שהוא מוציא מפיו (שם) וכי מה ענין שאלו אצל רחם. למה נכמנו הני אהלדי (סנהדרין צב.). אף שאלו מכניס ומוציא. למימ' הממס (שם). שאלו שמכניסין בו בקולי קולות. נכני גדול קוננין את כל עזמו של שמוציאין ממנו בקולי קולות. שאלמן יתקע צסופר גדול (שם).

רב ניסים גאון

תני ר' (יאשיה) [אושעיא] קמיה דרבא וכתבתם הכל בכתב ואפי' צוואות גמני אמר ליה דאמר לך מני ר' יהודה היא דאמר גבי סוטה אלות כותב צוואות אינו כותב. עיקר דבריו של ר' יהודה במס' סוטה כפי' היה מביא את מנחתה (דף יז.) בא לו לכתוב המגילה מאיזה מקום היה כותב ר' יהודה אומר כל עצמו לא היה כותב אלא יתן ה' אותך ובאר המים המאריים וגו' ואינו כותב ואמרה האשה אמן אמן:

מסורת הש"ם

(א) חוספתא פ"ב ה"ה, (ב) למחלת הפרק כ"ג, (ג) וְלָקֵמְן כח: שבת מהל', (ד) תבוצות דף ו: (ה) ג"א לל, (ו) חוספתא פ"ב ה"ח, (ז) געל אה, (ח) חוספתא פ"ב ה"ח, (ט) וְלָקֵמְן כח: (י) חוספתא פ"ה ה"ה ע"ט, (כ) וְלָקֵמְן דף מה, (ל) געל דף יא. סוכה פ"ב דף כה. תבוצות דף ו: (א) (שמו"ר פ"ו), (ב) וְשִׁי מוֹסֵ' סוכה כה. ד"ה ונלמך, (ג) וְשִׁי בְרַשְׁיָא, (ד) (כ"ל ו"ה גליון), (ט) וְלָקֵמְן כט:, (פ) ונדרים ת, (ז) וְגַל שחן, (ח) ונלאורה ג"ל פומח אמתס (ט) ונלאורה קל' פומח אמתס גס הכ"מ פ"ב מהלכות ברכות דין ג' העמיק דברי מוֹסֵ' הללו ומוסמ וכו' ולכן ג"ל דהיה הגי' לפניהם מוֹסֵ' העור קימן קל' שנינו פומח וכו' ונללו וכו' ומוסמ בברכת הארץ, (ז) גראה דכל גראה זו היא אכתימא לללן. קהילות יעקב.

תורה אור השלם

- בנחלים נטיו כגנב ע"ל נהר באהלים נטע יי בארזים ע"ל קים:

מבדבר כדו

- וְיִדְבַּר מִשְׁחָה וְהַחֲבִיטִים הַלְוִיִּם אֵל כָּל יִשְׂרָאֵל לְאָמֹר וְהִסְבֹּת וְשִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה גִּלְיָה לְעַם לִי: אֲלֵהֶּן:

דברים כד ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' לסיק טעה יחזור לראש שמהלג הפ' יחזור לתחלת הפרק בין פרק לפקח כ"ל: (ב) שם ואוכלין פמן וואין מברכין לפניהם מ"א"מ וי"ב אלפסי והש"ר"י גורמי' ומברכין לפניה וכן הוא בטוב בסומן ק"א ט: (ג) רש"י ד"ה יחזור לפרק וכו' ראשון ויתחיל והיה אם: (ד) שם ד"ה ואמר ליה ר' יוחנן:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ואין מברכין לפניה שאינה מן התורה. עיי לקמן (דף ע"א) מוֹסֵ' ד"ה לפניו וד"ה אלל. ויומא (דף עט ע"א) מוֹסֵ' ד"ה ולא כירך. ובסוכה (דף כ"ז ע"ג) מוֹסֵ' ד"ה ולא כירך. וחולין (דף ק' ע"א) מוֹסֵ' ד"ה ולא כירך: ד"ה ויחובת בו' בסליאבט בעה"ב. עיי לקמן (דף מו ע"א) מעד דהטוב והמטיב ולא לזרוימא שהיי פועלים עוקרים אותה. וי"ע:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואין מברכין לפניה. כ"ב ו"ה גירסת מוֹסֵ' (ביומא ע"ט א' ובסוכה כ"ו ג' ובחולין ק"ז א') אלל גירסת רי"ף והגאונים ומברכין לפניה ו"ה בתוספתא (כ"ב הרשב"א אלל לימא בתוספתא שטו):

מוסף תוספות

א. ובתוס' רי"ש כתב, ואם אדם גדול רוצה ליטול השם כ"יג הרושת בידו ואין זה מעשה לסתור.
ב. בתוס' רי"ש כתב, בשביל ששכירום בעלי בתים.

רב ניסים גאון

למה נסמכו אהלים לנחלים. והוא

שנאמר בתורה (מגדבר כז) משמו של כלעם מה טובו אהליך יעקב כנחלים נטיו:

היה קורא פרק שני ברכות

אהלים לנחלים. כנחלים נטיו כאהלים נטע: אף [אהלים]. צמי מדרשות.

אהלים לשון נטיעה נופלת בהם שנאמר ויטע אהלי אפדנו (דניאל יא):

קטרין ליה גנא. קושרין לו חופה להשיאו אשה: **יחזור לראש**.

כגון שהיה יודע שצפרק זה טעה ודלג אצל אינו יודע צאחה מקום

בו טעה: **בין פרק לפרק**. שידוע

שגמר הפרשה וצרף להתחיל פרשה אחרת ואינו יודע צאחה מהן:

יחזור לפרק ראשון. להפסק ראשון (א) והיה אם שמוע: **בין כפיכה לפסיכה**.

שידוע שצריך לומר וכתבתם ואינו יודע

אם ראשון אם שני: (ב) **וא"ר יוחנן**.

למנא וכו': **פרכיה נקט**. ט אין

לטעות מכאן עד אמת וליצי וא"ל

לחזור אלל לאמת שהפרשה שגורה כפיו: **בתנאי' האומנין**. שם

עסוקים במלאכתן בראש האילן או

בראש הנדבך והגיע זמן ק"ש קורין

לשם מיד: **נדבך**. בנין של אבנים

כמו נדבכין די אבן גלל (עורא ו):

מה שאין רשאי לעשות כן בתפלה.

לדלותא רחמי היא וצעי כוונה הלכך

אין מתפללין בראש האילן ובראש

הנדבך דמתספי דלמנא נפלי דאין

יכולין לעמוד שם אלל על ידי הדמק

ומחמת צעמותא לא מני מכווני:

גב' ומתפללין בראש היום ובראש

הסאנה. בזמן שעוסקין בהן מפני

שענפיהם מרובים ויכולין לעמוד שם

אלל בדומק ואין שם פחד ליפול

לפיכך מתפללין בראשם אצל צשאר

אילנות אין מתפללין: **בין כך ובין**

כך. כלומר בין מתאנה בין מתא

אילנות: **יורד ומתפלל**. דהא אינו

משועבד למלאכה שהוא בדרשות

עממו: **לפי שאין דעסו מיוצגם**

עליו. מצעמותו ואם הקלו אלל

פועלים מפני צטול מלאכה לא הקלו

אלל בעל הבית: **ברה דגס שמואל**.

בזמה מקומות קרי ליה צר רחל

ובת שמואל היתה ונצטיב לבין

הנמים כדאמר בכתובות (דף גכ.)

וצא עליה אחד ונתעברה הימנו

ואח"כ נתגייר ושמיה איסור כדאמר'

בבבב (דף קמט). רב מרי בריה

הורמו שלא בקדושה הוה לכך לא

היה נקרא על שם אציו: **סנ האומנין**

קורין בראש האילן. אפי' בזמן שהן

עסוקין אלמנא לא צעי כוונה: **שצטלין**

ממלאכתן וקורין. כדי שיהו קורין

בכוונה רשאין להיצטל ממלאכתן:

פרק ראשון. פרשת שמע צעי

כוונה: **קורין אם שמע ומברכין**

לפניה ולאחריה. כמקונה וכן בזמן

תפלה: **אצל אין יורדין לפני הסינה**.

לפי רשאין ליצטל ממלאכתן וליירד

אין המיכה לעשות שליח כצור שש

שם צטול מלאכה יותר מדאי: **מעין**

שמונה עשרה. הציינו לדעת דרכיך

כו' שכולל ט"א ברכות בברכה אחת

וג' ראשונות וג' אחרונות כהלכתא:

הא ר"ג הא רבי יהושע. דתנן צפרק

תפלת השחר (לקמן כח): **ר"ג אומר ככל**

יום ויום מתפלל אדם י"ח ברכות

היה קורא פרק שני ברכות

טז.

אהלים **לנחלים**. פי' הקונטרס דכמיצ כנחלים נטיו כאהלים נטע. ולי נראה דאהלים דהאי קרא לאו לשון אהל אלל

לשון צשמים אלל נראה מדממין מה טובו אוהליך לננחלים נטיו:

הקורא את שמע ואינו יודע להיבן טעה חוזר לראש. פי' מטעם

שאינו יודע מהיכן טעה אצל אם

היה יודע מהיכן טעה שדלג מיכה

או פסוק אינו צריך לחזור אלל מאותו

פסוק ואליך וכן צהלל ומגילה:

מעשה בר"ג שנשא אשה וקרא ק"ש בציצה ראשונה.

לאו מעשה לסמור הוא דקמ"ל אם

גדול הוא וצוטס צעמנו שיוכל

להמקיץ והוא רכאי ליטול את השם

הרשות בידו:

לפי שאין דעתו מיושבת ע"יו.

ואם תאמר תיפוק ליה משום

דאמרנין געיל (דף י'): לא יעמוד

אדם במקום גבוה ויתפלל. ויש לומר

דהתם מיירי על גבי כסא או ספסל

אצל צאילן שעלה שם לעשות

מלאכתו הוי כמו עלייה:

הא בפרק ראשון. לאו דוקא

נקט פרק א'. דהיינו אליצא

דרצא ורצא אמר געיל (יג): **פסוק**

ראשון לבא והכי הלכתא:

אפי' בל אדם גמי. וא"ת הא

שאר כל אדם רשות ופועלים

חוצה. וי"ל דפשיטא ליה כיון שיכול

לומר מעין י"ח אין זה שום חדוש אם

הפועלים אומרים אפילו לכתחלה:

והוראתם בברכת הארץ. אע"ג

דמלאורייתא הס. יש כח

ביד חכמים לעקור דבר מן המורה

הואיל וטורדים **במלאכת צעל הבית:**

א'י

למטה ומתפללין **הבעל הבית** בין כך ובין כך יורד למטה ומתפלל לפי

שאין דעתו מיושבת עליו רמי ליה רב מרי ברה דבת שמואל לרבא תנן

האומנין קורין בראש האילן ובראש הנדבך אלמא לא בעי כונה ורמיניהי

הקורא את שמע צריך שיכוין את לבו שנאמר שמע ישראל ולהלן הוא אומר

²הסכת ושמע ישראל מה להלן בהסכת אף כאן בהסכת אשתיק א"ל מירי

שמיע לך בהא א"ל הכי יאמר רב ששת והוא שבטלין ממלאכתן וקורין

והתניא ³בית הלל אומרים עוסקין במלאכתן וקורין לא קשיא הא בפרק

ראשון הא בפרק שני ⁴ת"ר הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית

קורין ק"ש ומברכין לפניה ולאחריה ואוכלין פתן ⁵ ומברכין לפניה ולאחריה

יומתפללין תפלה של שמונה עשרה אבל אין יורדין לפני התיבה ואין נושאין

כפיהם והתניא מעין ⁶י"ח אומר רב ששת לא קשיא ⁷הא ר"ג הא ר' יהושע

אי ר' יהושע מאי איריא פועלים אפילו כל אדם גמי אלא אידי ואידי ר"ג

ולא קשיא ⁸כאן בעושים בשכרן כאן בעושים בסעודתן והתניא ⁹הפועלים

שהיו עושים מלאכה אצל בעל הבית קורין ק"ש ומתפללין ואוכלין פתן

¹⁰ואין מברכים לפניה ¹¹אבל מברכין לאחריה שתיים כיצד ¹²בברכה ראשונה

כתקונה שניה פותח בברכת הארץ וכוללין בונה ירושלים בברכת הארץ

במה דברים אמורים בעושים בשכרן אבל עושין בסעודתן או שהיה

בעל הבית מייסב עמהן מברכין כתיקונה: חתן פטור מק"ש: ¹³תנו רבנן

¹⁴בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן מכאן

אמרו הכונס את הבתולה פטור ואת האלמנה חייב מאי משמע אמר

רב פפא כי דרך מה דרך רשות אף הכא גמי רשות מי לא עסקינן

דקאזיל לדבר מצוה ואפילו הכי אמר רחמנא ליקרי אם כן לימא קרא בלכת

מאי בלכתך שמע מינה בלכת דידך הוא דמוחיבת הא דמצוה פטירת

אי

ת: **עושין שצרכן**. שטטלין שצר פעולתן לצד סעודתן לריכין למחר המלאכה ומתפללין מעין י"ח:

אצל עושין בסעודתן. שצציל האכילה לצדה מתפללין י"ח: **וסתניא**. צניחומא דיש חלוק צין עושין שצרכן לעושין בסעודתן:

ואין מברכין לפניו. ¹⁵שאינה מן התורה: **אצל מברכין לאחריה**. שהיא מן התורה דכמיצ ¹⁶ואכלת ושצעת וצרכת (לקמן דף מח:):

וכוללין. ¹⁷שני ברכות צאחת שצרכת הארץ וצנין ירושלים דומות: **שצצצך צצצצך פרט לעוסק צמלו**. כצר פירשמה צפרק ראשון (דף יב:).

מתנאי

עין משפט ור מוצוה

לד א מיי פ"ב מהלכות ק"ש הלכה יג יד סמג עשין יח טור שו"ע א"ח סימן סד סעיף ג ז ד: לה ב מיי שם הלכה ד סמג שם טור שו"ע א"ח סימן קכ סעיף ח: לו ג מיי פ"ד מהלכות ק"ש הלכה א סמג שם טור שו"ע א"ח סימן ע

סעיף ג: לד ד ה מיי פ"ה מהל' סמג' תפלה הלכה ח טור שו"ע א"ח סימן ט סעיף ג: לה ו מיי פ"ב מהלכות ק"ש הלכה ד סמג שם טו"ש"ע א"ח סימן סג

סעיף ז: לה נז ח מיי פ"ה מהל' תפלה הלכה ט [ח] וטו"ש"ע א"ח סי' קי סעיף צ: ט מיי פ"ב מהלכות ברכות הלכה ג י מיי וסמג שם טור סעיף א: סמג' פ"ב:

סריכה. מנהגו (ע"ו ל).

חתן פטור מקריאת שמע. קריאת שמע שאלמו חמשים, וזו ק"ש שעל מוטמן, אלל ק"ש על שתיקת וערבות חייב והפרדט שני יד. והאזהר ח"ב סי' ג, מחזור ויזרי סי' תסו, ולא ציינו בראשונים מי שפי' כו. אם לא עשה מעשה. לידוש משום שיעדי בתמטבת צעילת מלוה, אלל אם צעל חייב וטס וטס וטס. לפי שאין דעתו מיושבת עליו. לא הקלו אלל צעל הבית שאלו ברכות עממן, ואפילו טעבה ספיטום ציס יס על לטיון תפתלמו (אור"ח סי' צג ופרי"ד בשם רש"י,

רבינו חננאל

א"ל ר' יוחנן ל"ש אלא שלא פתח בלמען ורבו ימיכם אבל פתח בלמען ורבו ימיכם סריכה נקט ואמר ר' יוחנן ואם פתח זה הקורא בפרק ירבו ימיכם, ודא מברכין שני עומד דלישנא דרורשא נקטא, ואי לא חתור לפרק ראשון. קרא וטעה יחזור למקום שטעה ואם אינו יודע באיזה מקום טעה יחזור לראש. והתניא בית הלל אומרים עוסקין במלאכתן וקוראי. לא קשיא הא בפרק ראשון הא בפרק שני. דלרבי"ע אסור במלאכה בפרשת שמע. משום דהא משוי ליה עראי. ת"ר התפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית וכו'. ואסיקנא פועלים העושין מלאכה לבעל הבית בסעודתן בלבד בלא שכירות, קורין ק"ש בעונתה ומתפללין י"ח ברכות כתיקן, ואין יורדין לפני התיבה ואין נושאין את כפיהן, ואם נוטלים שכר מבטלין וקורין פרק ראשון והשאר מתעסקין במלאכתן וקורין ומברכין לפניה ולאחריה ומתפללין מעין י"ח ברכות, ג' ראשונות וג' אחרונות הכינו באמצע, וכשאוכלין בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט

לחתן מכאן אמ' הכונס את הבתולה פטור ואת האלמנה חייב וכו'. אוקימנא בכונס בתולה ומישום טרדיר במצוה פטור, ודיקינן לה מדכתיב ודבר'ת] בם בש'נתך] ובל'נתך] בד'נתך], כלומר אפי' בלכתך בדרך חייב אתה לדבר בם בדברי תורה, וכן (נ"א: והן) קרי' שמע. ודיקינן מולא כתיב בלכת בדרך אלא בלכתך, ש"מ בלכתך דידך לדבר הרושות אתה חייב לקרות קרי' שמע, אבל בלכת לדבר מצוה פטור, ש"מ שהעוסק במצוה וטרודו פטור מקי"ש. ודוקא בתולה דאיכא טירדא ומצוה הוא דפטור, אבל הכונס את האלמנה אע"ג דמצוה היא כיין דליכא טירדא חייב (דבעינן מצוה וטירדא). וכן אבל וכויעא בו דאיכא טירדא וליכא מצוה דחייב, דבעינן מצוה וטירדא. והכונס בתולה פטור מקי"ש אם לא עשה מעשה עד מוצאי שבת שהן ד' לילות. אבל אבל חייב, דקימא לן כרב דאמר אבל חייב בכל מצוות האמורות בתורה חוץ מן התפילין שנאמר בהן פאר.